

Archeologienota Eeklo Schietspoelstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

4-5-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Eeklo Schietspoelstraat (provincie Oost-Vlaanderen), gelegen binnen een woonzone in de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Eeklo, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 300m² of meer bedraagt en de bodemingrepen 100m² of meer bedragen, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied, 19 922m² groot, bevindt zich ten noorden van de Schietspoelstraat en net ten zuiden van spoorlijn Eeklo-Maldegem, en ten noordwesten van de kern van Eeklo. Het oostelijke deel van het terrein is in gebruik als rust- en verzorgingstehuis, het westelijke deel is volledig bebost. Het rust- en verzorgingstehuis kent een soort U-vorm, ten zuiden van het gebouw is een rechthoekige loods aanwezig. Rond de bebouwing zijn verhardingen, parkeerzones en een groenzone aanwezig, met vooral in het noorden enkele bomen. Onder het rust- en verzorgingstehuis bevinden zich 2 kleine kelders van in totaal ca. 50m². Op deze kelders na zijn er geen aanwijzingen voor grootschalige verstoringen op het plangebied. In het algemeen zal de verstoring die aanwezig is onder de gebouwen en de verhardingen eerder beperkt van omvang zijn. Deze zal naast de kelders voornamelijk bestaan uit verspreide puntsgewijze en lijnvormige verstoringen op de plaats van funderingen en nutsleidingen. Mogelijk heeft het ontbossen en opnieuw aanplanten van het westelijke perceel ook een puntsgewijze verstoring teweeg gebracht, maar die is op dit moment onmogelijk vast te stellen.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij de relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Het plangebied is gelegen binnen de afgebakende archeologische zone van de stad Eeklo, maar het ligt op enige afstand van de kleine stadskern en was tot ca. midden 20ste eeuw onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige situatie zichtbaar. De enige grote verandering die sinds dan heeft plaatsgevonden, is dat de bomen op het westelijke deel van het plangebied eind 20ste/begin 21ste eeuw zijn gerooid, waarna de huidige bomen werden geplant. Hoe de site er uitzag voor ca. 1777 is niet gekend. De omgeving van het plangebied, en de stadskern van Eeklo, is op archeologisch vlak zo goed als ongekend. Er vond in de binnenstad nog geen enkel volwaardig archeologisch onderzoek plaats. Onderzoek op 2 sites uitgevoerd de voorbije jaren betreffen locaties net buiten de stadskern, deze leverden geen relevante archeologische sporen op. De stad ontwikkelde zich op een uiterst gunstige locatie, op een droge westoost georiënteerde zandrug die als een hogere opduiking afsteekt ten opzichte van de nattere zandgronden ten noorden en ten zuiden en die ongetwijfeld een aantrekkingspleister was voor menselijke bewoning en activiteit in het verleden. Het plangebied bevindt zich op de noordelijke flank van deze zandrug. Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een bepaalde archeologische verwachting toegekend worden voor wat betreft sites met grondsporen uit het neolithicum, de metaaltijden, de Romeinse periode, de middeleeuwen en de nieuwe tijden; geen zeer hoge verwachting, maar zeker ook niet laag. In situ artefacten steentijdsites worden niet verwacht binnen het plangebied. Er zijn geen aanwijzingen voor afgedekte archeologische niveaus;

indien er artefacten steentijdsites aanwezig waren, dan zijn deze – gezien het landbouwgebruik op de site tussen ca. 1770 en midden 20ste eeuw - opgenomen in de ploeglaag en verspreid geraakt.

Alle aanwezige gebouwen en verhardingen op de site worden afgebroken, funderingen en kelders worden opgebroken. Een deel van de bomen op de site worden gerooid. Op de site wordt vervolgens een nieuw woonzorgcentrum gebouwd, bestaande uit 46 kamers en 52 zorgflats. Daarnaast worden ook 68 appartementen en 3 studio's voorzien. Bovengronds worden 3 aparte blokken opgericht, die ondergronds echter volledig onderkelderd worden en zo verbonden zijn met elkaar. In deze kelder wordt een parkeergarage van 1 niveau ingericht (diepte: ca. 3m, 127 parkeerplaatsen), met een inrit centraal in het zuiden aan de Schietspoelstraat. Ook worden individuele kelderruimtes, fietsenstalling en tellerlokalen voorzien in deze ondergrondse ruimte. Ten noorden van blokken A en B wordt een brandweg aangelegd. Ten zuiden van blokken B en C wordt een ontsluitingsweg voorzien, die zuidelijker komt te liggen dan de huidige weg en een uitweg zal geven naar het oosten. Rond de gebouwen wordt verder nog omgevingsaanleg voorzien, bestaande uit groenzones, parkeerplaatsen, interne paden/wegen, alsook een leverzone voor het woonzorgcentrum. Deze werken zullen een aanzienlijke bodemingreep met zich meebrengen. Er kan vanuit gegaan worden dat op een groot deel van de site, met uitzondering van de plaatsen waar de bomen blijven staan, de bodem ernstig verstoord zal worden door de werken, wat nefast kan zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites. Uit het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd worden, maar de kans is niet onbestaande dat er archeologische grondsporen aanwezig zijn op het terrein. De huidige graad van verstoring is vermoedelijk eerder beperkt, zodat eventuele archeologische sporen goed bewaard kunnen zijn. Verder vooronderzoek kan relevante kennis bijbrengen over het landgebruik en de ontwikkeling van het plangebied en van de ruimere regio, die archeologisch zo goed als ongekend is. De kosten-baten analyse zal dus positief uitvallen en waardoor verder vooronderzoek te verantwoorden is.

Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven op het deel van het plangebied dat verstoord wordt door de werken noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder voorgesteld. Dit onderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de gebouwen en aanhorigheden, en het rooien van de bomen.

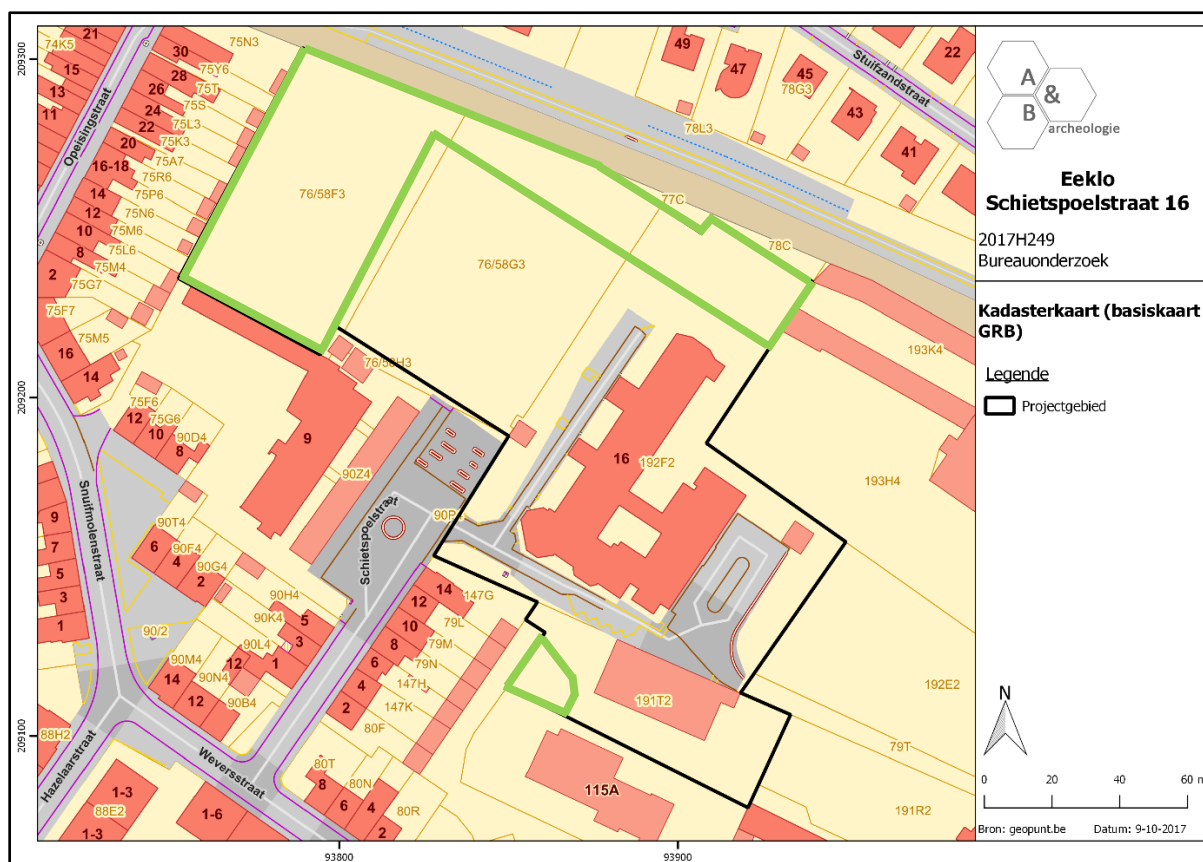
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Eeklo Schietspoelstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 93752,5 en Y: 209078,82; X: 93949,6 en Y: 209303,35

Kadastergegevens: Eeklo, afdeling 2, sectie E, percelen 76f³58, 76g³58, 191t², 192f²

Het plangebied is 19 922m² groot. Het verder vooronderzoek beperkt zich tot de zone waar de werken plaatsvinden, de zones waar de bomen blijven staan (ca. 5900m²) worden niet onderzocht. De onderzoekszone kent hierdoor een oppervlakte van ca. 14 000m².

Figuur 1 Plangebied geprojecteerd op de kadasterkaart, met in groen de zones aangeduid waar de bomen blijven staan en waar dus geen verder vooronderzoek dient te gebeuren (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er restanten van de landweg terug te vinden die op de Ferrariskaart en de kaart van Popp staat afgebeeld?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Wat is de te volgen strategie voor eventueel verder onderzoek?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 1 en 2.

- Randvoorwaarden

Om eventueel aanwezige archeologische sporen zo weinig mogelijk te beschadigen, is het van belang dat de sloop van het gebouw en de opbraak van de bodemplaat, funderingen, verhardingen en kelders beperkt blijft tot de diepte waarop deze initieel zijn aangelegd. Er moet ten alle tijde voorkomen worden dat er dieper wordt gegraven of dat er bijkomende bodemverstoringen worden gecreëerd. Bij het rooien van de bomen dienen de stronken te blijven staan, omdat het uitgraven of uitfrezen daarvan schade kan berokkenen aan eventueel aanwezige archeologische sporen.

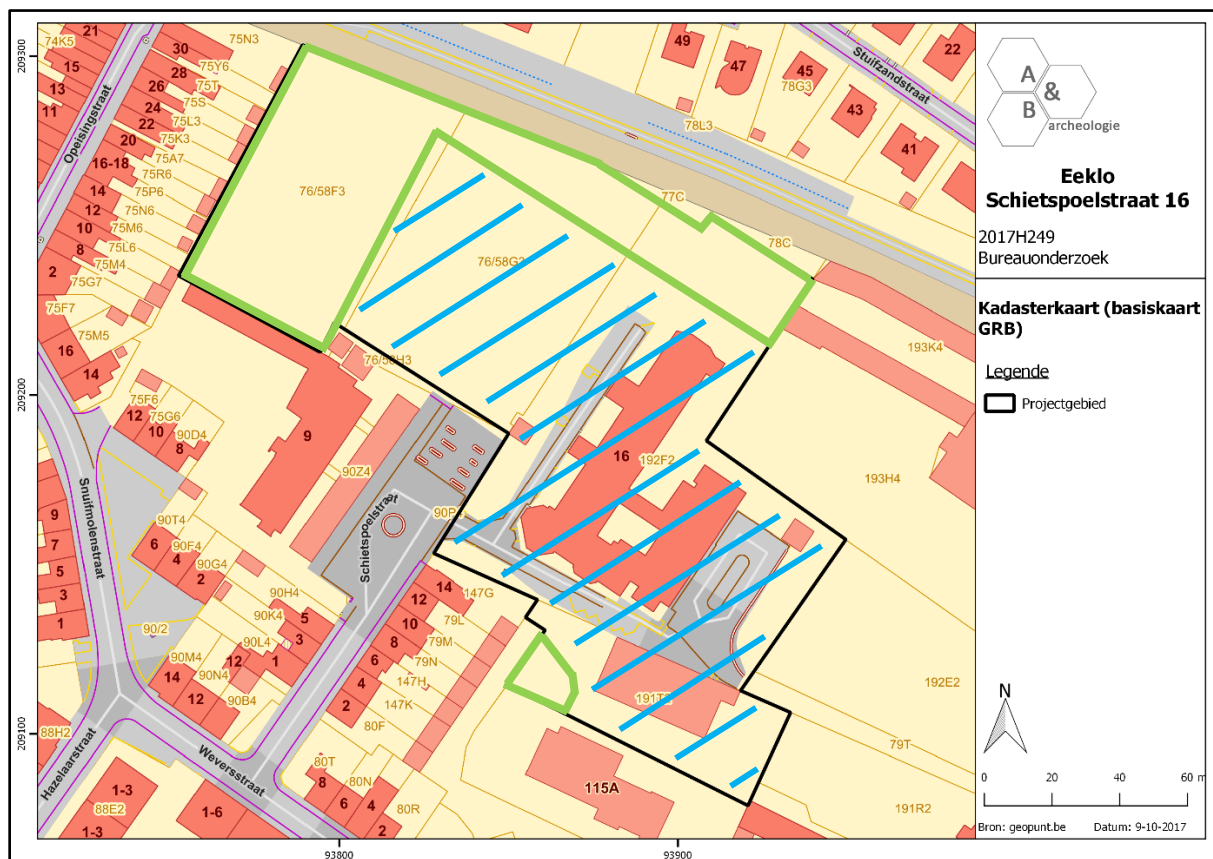
- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt worden van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en min of meer noordoost-zuidwest georiënteerd, haaks op de microtopografie. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 1400m², van het plangebied opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 350m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters. In totaal wordt zo 12,5% oftewel ca. 1750m² onderzocht. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Projectie van een mogelijk sleuvenplan op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 200 werkdagen ervaring met onderzoek op zandgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek.
- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met ervaring met onderzoek van meerperiodesites.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.